ТАҚРИЗ

ба автореферати диссертатсияи Сулаймонов Баҳманёр Сайдиҳсонович дар мавзуи «Мантиқ ва нақши методологии он дар таълимоти Абунасри Фороби ва Насируддини Туси» барои дарёфти дараҷаи илмии доктори илмҳои фалсафа аз рӯи ихтисоси 6.3.2. – Таърихи фалсафа.

Автореферати диссертатсияи Сулаймонов Баҳманёр Сайдиҳсонович дар мавзуи «Мантиқ ва нақши методологии он дар таълимоти Абунасри Фороби ва Насируддини Туси» аз ҷиҳати мубрамият, навоварӣ, сатҳи таҳлил ва аҳамияти назариявию амалӣ дар доираи илмҳои фалсафа ва мантиқ кори воқеан фарқкунанда ба шумор меравад. Дар матни автореферат мақсади таҳқиқ ҳамчун талоши барқарор кардани ҷойгоҳи консепсияи маърифати ақлонӣ муаррифӣ мегардад, ки Форобӣ ва Насируддини Тусӣ онро заминаи рушди ахлоқ, ташаккули тафаккури озод ва бунёди ҷомеаи мутамаддин мешуморанд. Аз ҳамин лиҳоз, муаллиф масъалаи мантиқро на танҳо ҳамчун «илми қоидаҳо», балки ҳамчун пояи фарҳанги андеша ва тавоноии ақл дар сохтани дониш шарҳ медиҳад.

Ин равиш арзиши корро чанд маротиба боло мебардорад, зеро дар он мантиқ бо маърифат, тарбияи шахсият ва ниёзҳои ҷомеаи муосир пайванди мустақим пайдо мекунад.

Хусусияти асосии камназирии ин таҳқиқ дар он аст, ки довталаб манзараи томи таълимоти мантиқию маърифатии Форобӣ ва Тусиро бо назари муқоисавӣ ва системавӣ бозсозӣ намуда, дар маркази таҳлил на тавсифи парокандаи андешаҳо, балки механизми далеловарӣ, усулҳои исбот ва пояҳои маърифатии низоми онҳо қарор додааст. Дар автореферат таъкид мешавад, ки консепсияи илмӣ ва навовариҳои тадқиқот, аз ҷумла, таҳлили муқоисавии асосҳои

мантиқӣ, назарияи далеловарӣ ва ҷанбаҳои маърифатии андеша пурра аз ҷониби довталаб коркард шудаанд, ҳамзамон, тамоми раванд – аз ҷамъоварии мавод ва таҳлили сарчашмаҳо, то баёни натиҷаҳои боэътимод, саҳми мустақим ва мустақили муаллифро дар рушди илм ва дар тафсири муосири мероси мантиқию фалсафии асримиёнагии форсу тоҷик нишон медиҳад.

Маҳз ҳамин тарзи бардоштани масъала (мантиқ ҳамчун методологияи дониш ва фарҳанги исбот) аст, ки ба кори мазкур хусусияти нав ва камсобиқа мебахшад. То имрӯз дар тадқиқоти мавҷуда бисёр вақт ё таърихнигорӣ ҳукмрон буд, ё шарҳи мафҳумҳо ҷудо аз коркарди дастгоҳи далеловарӣ меомад, аммо дар ин ҷо муаллиф тавонистааст мантиқро ҳамчун низоми зиндаи тартибдиҳандаи дониш нишон диҳад.

Ҳамчунин фишурдаи диссертатсия вобаста ба паҳлуҳои нақуи сиёсати замони истиқлол, хусусан ба эҳёи мероси пурмуҳтавои ниёгон, таҳкими ҳувият ва густариши худшиносии миллӣ дар заминаи омӯзиши афкори мантиқӣ-маърифатӣ бо низоми методологияи хоси таҳқиқ анҷом дода шудааст. Бинобар ин, самтҳои муҳими илмии баррасишаванда на танҳо дар доираи таърихи фалсафа, балки рушддиҳандаи мизони зешнӣ дар шароити имрӯз аз рӯи низоми мантиқӣ-маърифатӣ ва ҳифзи арзишҳои ақлонӣ-маънавии тамаддуни тоҷикон асоснок карда шудаанд.

Пояи сарчашмавӣ ва миқёси кор низ далели ҷиддияти таҳқиқ аст: рӯйхати адабиёт 476 номгӯйро дар бар гирифта, ҳаҷми умумии диссертатсия 472 саҳифаи чопии компютериро ташкил медиҳад.

Ин нишондодҳо на танҳо аз заҳмати калон, балки аз фарогирии васеи адабиёти илмӣ ва тавоноии довталаб дар кор бо сарчашмаҳо шаҳодат медиҳад. Боз ҳам муҳим он аст, ки натиҷаҳои тадқиқот ба таври муназзам тасвиб ва амалӣ шудаанд.

Ҳамзамон, мухтавои диссертатсия дар нашрияҳои тақризшавандаи КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва мақолаи дигар дар конференсияҳо ба табъ расидааст, ки ин сатҳи баланди апробатсия ва ҳузури вокеии натиҷаҳои кор дар фазои илмиро собит мекунад.

Аз ҷиҳати аҳамияти назариявӣ, кор имкони такмили фаҳмиши муносибати мантиқ ва маърифат, таълимоти исбот, меъёрҳои хулосабарорӣ ва заминаҳои ҳақиқатро дар мероси ду мутафаккири бузург фароҳам меорад; аз ҷиҳати амалӣ бошад, чунин натиҷаҳо метавонанд барои баланд бардоштани сатҳи омӯзиш ва тадриси фанҳои мантиқ, таърихи фалсафа ва методологияи илм, инчунин барои ташаккули тафаккури интиқодӣ ва фарҳанги далеловарӣ дар муҳити донишгоҳӣ хизмат намоянд. Хулоса, автореферат мутобиқ ба сатҳи диссертатсияи докторӣ таҳия шуда, ба меъёрҳои илмӣ ҷавобгӯ буда, дар илми фалсафа ва мантиқ ҳамчун таҳқиқи навоварона ва дорои қимати бунёдӣ-илмӣ арзёбӣ мешавад.

Бо вуҷуди ин, барои комилтар шудани матни автореферат, ду мулоҳизаро метавон зикр кард, ки ба мухтаво таъсири ҳалкунанда намерасонанд:

1. Агар дар анҷоми автореферат як ҷадвал ё схемаҳои ҷамъбастии муқоисавӣ (масалан, дар бораи ҷойгоҳи мафҳум–қазия–қиёс–бурҳон дар низоми ҳар ду мутафаккир) илова мегардид, дастрасии натиҷаҳо барои доираи васеътари хонандагон боз ҳам осонтар мешуд;

2. Дар баъзе мавридҳо нишон додани ишораҳои библиографӣ бо дақиқияти бештар (сол, нашр, саҳифа барои чанд сарчашмаи калидӣ) метавонист арзиши иттилоотии автореферaтро тақвият диҳад, ҳарчанд ин бештар хусусияти таҳрирӣ дорад.

Аз рӯи автореферат ба натиҷае расидан мумкин аст, ки диссертатсия, дар маҷмуъ кори мукаммал, васеъмиқёс, дорои

навоварии воқеӣ ва аҳамияти назариявию амалӣ буда, довталабро ҳамчун пажуҳишгари мустақил ва соҳибравиши илмӣ муаррифӣ мекунад. Бо такя ба муҳтавои автореферат ва сатҳи апробатсияи натиҷаҳо, диссертатсия сазовори баҳои баланди илмӣ буда, муаллиф шоистаи дарёфти дараҷаи илмии доктори илмҳои фалсафа аз рӯи ихтисоси 6.3.2. – Таърихи фалсафа дониста мешавад.

Тақриздиҳанда:
Мудири кафедраи фанҳои ҷамъиятшиносии
МДТ ДДТТ ба номи Абуалӣ ибни Сино,
доктори илмҳои фалсафа, дотсент **Азимзода М.М.**

Суроға, 734026, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
ш. Душанбе, кӯчаи Сино 29-31
Тел.: (+992) 907-80-90-66

Имзои М.М. Азимзодаро тасдиқ мекунам:
Сардори раёсати рушди кадрӣ Сафаров Б.И.

Маълумот барои тамос: 735360,
Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Душанбе,
кӯчаи Сино 29-31
Тел.: (+992) 446003977
Почтаи электронӣ: Info@tajmedun.tj
"26" феврали соли 2026